

Stortingets utenriks- og forsvarskomiteé
Stortinget
0026 OSLO

Kopi: Stortingets presidentskap
Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité

12. mai 2020

Innspill til Stortingets behandling av Prop. 80 L (2019-2020)

Vår ref.:

Deres ref.:

1. Forslag til ny etterretningstjenestelov og EOS-utvalgets kontroll

Forsvarsdepartementet foreslo 22. april 2020 en ny lov om Etterretningstjenesten, som vil avløse etterretningstjenesteloven av 1998. Lovforslaget bygger på departementets høringsnotat 12. november 2018. EOS-utvalget innga hørings svar 12. februar 2019.

I forslag til § 2-6 stadfestes det at Etterretningstjenesten er underlagt EOS-utvalgets kontroll etter EOS-kontrollloven. Departementet skriver:

«Rammene for utvalgets kontroll endres ikke som følge av ny etterretningstjenestelov. Det etableres imidlertid en løpende kontroll med tjenestens etterlevelse av reglene i kapittel 7 om tilrettelagt innhenting, jf. første ledd andre punktum, **som kommer i tillegg til den alminnelige etterfølgende kontrollen etter EOS-kontrollloven.**» (utvalgets utheving)

En sentral del av proposisjonen er vurderingen av om tilrettelagt innhenting av grenseoverskridende elektronisk kontroll bør tilrådes og på hvilke vilkår. Proposisjonen legger gjennomgående vekt på betydningen av EOS-utvalgets kontroll. Vi merker oss den tillit som vises utvalget.

2. Gjennomgang av EOS-kontrollmodellen

Dersom lovforslaget vedtas av Stortinget forventer utvalget at den nye kontrolloppgaven (løpende kontroll av tilrettelagt innhenting) vil gjøre det nødvendig med en gjennomgang av utvalgets kontrollvirksomhet og prioriteringer. I utvalgets hørings svar viste vi til kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader i innstilling 146 S (2016-2017)¹:

«En raskt akselererende teknologiutvikling, økt globalisering og et stadig mer sammensatt trusselbilde endrer forutsetningene for overvåking og dermed for EOS-utvalgets kontroll med metodene. Komiteen har merket seg at Evalueringsutvalget peker på sannsynligheten for økt kompleksitet og omfang av kontrolloppgavene, blant annet med henvisning til eventuelle konsekvenser av 'digitalt grenseforsvar' som Forsvarsdepartementet har varslet en gjennomgang av. Komiteen registrerer at Evalueringsutvalget vurderer det som **vanskelig å utvide den parlamentariske kontrollen med de hemmelige tjenestene uten en gjennomgang av hele modellen for kontroll.**

¹ Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Rapport fra Evalueringsutvalget for Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) om evaluering av EOS-utvalget.

POST: Postboks 84 Sentrum, 0101 OSLO

BESØK: Nils Hansens vei 25

TELEFON: 23 31 09 30

E-POST: post@eos-utvalget.no

ORG. NR: 982 110 777

Komiteen registrerer videre at Evalueringsutvalget ikke har foretatt denne gjennomgangen, men nøyer seg med å peke på behovet for nytenkning. I lys av de utviklingstrekkene Evalueringsutvalget beskriver, **mener komiteen at nettopp kontrollmodellen burde vært med i dette utvalgsarbeidet, men tar til etterretning at Stortinget må komme tilbake til dette spørsmålet.**» (utvalgets uthevninger)

EOS-utvalget viste i høringssvaret videre til forslaget om innføring av tilrettelagt innhenting, og reiste spørsmål om kontrollmodellen er utredet i slik bredde som synes forutsatt av Stortinget. I proposisjonenes punkt 11.15 omtales behovet for å styrke utvalgets sekretariat. *Legges nye og krevende oppgaver til EOS-utvalget, vil det imidlertid også utfordre rammene for selve utvalgets arbeid og involvering i de ulike deler av kontrollen.*

Uavhengig av en eventuell gjennomgang av EOS-kontrollmodellen vil EOS-utvalget ved behov komme tilbake til Stortinget etter å ha høstet erfaringer med den nye kontrolloppgaven.

3. Hvor bør EOS-utvalgets løpende kontroll av tilrettelagt innhenting skje?

Departementet har i proposisjonen begrunnet sitt standpunkt om at den «løpende kontrollen» av tilrettelagt innhenting bør føres av EOS-utvalget.

I proposisjonens punkt 11.10.4 er det forutsatt at den «løpende kontrollen» av tilrettelagt innhenting i hovedsak vil skje hos Etterretningstjenesten:

«EOS-utvalget mener at den løpende kontrollen i størst mulig grad bør utføres fra utvalgets egne lokaler [i høringssvaret]. Departementet er enig i at hensynet til utvalgets uavhengighet kan tilsi at kontrollen i størst mulig utstrekning utføres fra egne lokaler, på samme måte som domstolens forhåndskontroll vil foretas fra domstolens egne lokaler. På den andre siden har den løpende kontrollen en annen karakter enn forhåndskontrollen, og informasjonssikkerhetskensyn taler med tyngde for at den løpende kontrollen utføres fra Etterretningstjenestens lokaler. I tillegg vil sentrale kontrollpunkter i praksis ikke la seg utføre fra utvalgets lokaler. Departementet legger derfor til grunn at løpende kontroll i all hovedsak vil måtte føres fra tjenestens lokaler. Departementet forutsetter at tjenesten og utvalget vil være seg bevisste betydningen av å ivareta hensynet til utvalgets uavhengighet ved den praktiske gjennomføringen av den løpende kontrollen».

Det er EOS-utvalgets oppfatning at hensynet til uavhengighet og tillit til kontrollen bør medføre at utvalgets kontroll av tilrettelagt innhenting utføres fra våre egne lokaler så langt det er mulig.

Utvalget kan opplyse at spørsmålet om fra hvor kontrollen av EOS-tjenestene skal utføres, er en del av en dynamisk prosess. Vi drøfter nå med alle EOS-tjenestene hvordan deler av kontrollen på en sikker måte i større grad kan gjennomføres fra utvalgets lokaler. Drøftelsene omfatter både spørsmålet om digital kommunikasjon og fjerntilgang til deler av tjenestenes informasjonssystemer. På lengre sikt vil avklaringen av disse spørsmålene påvirke hvor og hvordan kontrollen utføres.

EOS-utvalget står selvsagt til komiteens disposisjon ved behov for ytterligere informasjon.

Med vennlig hilsen

for
Svein Grønnern
utvalgsleder